

Puolueuskollisten kunnallisvaalit 1988

HEIKKI PALOHEIMO

ABSTRACT

The 1988 Local Elections in Finland: An Election of Loyal Party Voters

Town and city councils for the four next years were elected in Finland in October of 1988. Voting turnout declined to 69.9 per cent. This turnout is the smallest since the 1950's. In the 1960's and 1970's, Finnish society was seen to be highly politicized and as a result voting turnouts rose. Since the 1970's, the social atmosphere has become more and more apolitical. The politics of consensus in the government in a sense depoliticizes politics. Young people, especially, are now interested in their own welfare and privacy. As a result, voting turnouts have been declining.

Inter party changes were small. The Center Party was the biggest winner in the election. It won votes from the conservatives and from other centrist parties. Support for the Rural Party, the Greens and the Democratic Alternative (minority Communists) declined.

The group of nonvoters grew even more than all the winning parties altogether. Those who voted were mainly loyal party voters.

Vuoden 1988 kunnallisvaaleissa äänestysvilkkauksen laski 69.9 prosenttiin äänioikeutetuista. Äänestysvilkkauksessa on nyt 1960- ja 1970-lukujen suuremman aktiivisuuden jälkeen palattu 1950-luvun tasolle. 1960- ja 1970-luvut olivat poikkeuksellisen politisoitunutta aikaa suomalaisessa yhteiskunnassa. Voimakas politisoituminen auttoi tuoloin puolueita mobilisoimaan äänestäjiä vaaliuurnille.

1970-luvulta alkaen on siirrytty epäpoliittiseen aikaan. Sille ovat ominaisia mm. konsensuspolitiikka, politiikan muuttuminen hallinnoksi sekä privatisoitunut ja yksilökeskeinen nuorisokulttuuri. 1960-luvulla kadonneet sitoutumattomat ryhmittymät nousevat taas esiin ja vaativat politiikan tai ainakin politikoinnin poistamista politiikasta.

Kunnallisvaalit olivat puolueuskollisten kunnallisvaalit. Tuskin koskaan sitten 1950-luvun alun puolueiden väliset kannatussiirtymät ovat olleet näin pieniä.

Mutta kannatussiirtymiäkin toki oli. Vaalien suurin voittaja oli Suomen keskusta. Se voitti ääniä lähinnä Kokoomukselta ja SMP:ltä. Vaalien häviäjiksi olivat SMP, vihreät ja DEVA. SMP menetti kannattajia sekä vasemmalle että oikealle. Vihreiden tappiot lisäsivät nukkuvien puolueen ohella sekä porvarillisen keskustan että so-

sialidemokraattien menestystä. SDP:n vaalitulosta voidaan pitää torjuntavoittona. Se menestyi vaaleissa selvästi paremmin kuin mielipidetiedustelut ennakoivat.

Vasemmiston asemat kunnallisvaltuustoissa heikkenivät. Yksitoista vasemmistoemmistöistä valtuustoa muuttui porvarienemmistöiseksi, mutta vain neljä porvarienemmistöistä valtuustoa muuttui vasemmistoemmistöiseksi. Kaikkiaan maassa on vuoden 1989 alusta 41 vasemmistoemmistöistä kuntaa. 1960-luvulla maassa oli vielä toista sataa vasemmistoemmistöistä kuntaa (Hoikka 1985, 26).

Naisten osuus valtuutetuista nousi edelleen. Neljä vuotta sitten naisten osuus valtuutetuista oli 25.3 %, nyt 27 %.

Tässä artikkelissa esitetään katsaus kunnallisvaalitaapahtumiin ja analysoidaan puolueiden välisiä kannatussiirtymiä. Aineistona on käytetty kunnallisvaalien äänten ennakkolaskennan kunkahtaisia tuloksia (Yleisradio 1988). Puolueiden kannatusta ja kannatussiirtymiä on tarkasteltu neljällä eri maantieteellisellä alueella. Etelä-Suomeen on laskettu Uudenmaan, Turun ja Porin, Hämeen sekä Kymen läänit. Kannatussiirtymiä on analysoitu erikseen Etelä-Suomen kaupungeissa ja maalaiskunnissa. Väli- ja Pohjois-Suomeen on laskettu Mikkelin, Pohjois-Karja-

lan, Kuopion, Keski-Suomen, Vaasan, Oulun ja Lapin läänit. Myös tällä alueella kannatussiirtymiä on analysoitu erikseen kaupunki- ja maaseutukunnissa.

Puolueiden välisiä kannatussiirtymiä on selvitetty yksinkertaisella, mutta toki melko epäluotettavalla menetelmällä. Puolueiden tappioiden ja voittojen yhteisiintymistä on analysoitu käyttäen hyväksi puolueiden kannatusprosenttien muutosten välisiä korrelaatioita. Kannatusprosentit on tällöin laskettu kaikista äänioikeutetuista, jolloin myös äänestämättä jättäneitä voidaan tarkastella omana ryhmänään, »nukkuvien puolueena».

Sosialidemokraattinen Puolue

Vuoden 1988 kunnallisvaalit olivat SDP:lle keskeiset monista syistä. Ennen vuoden 1988 kunnallisvaaleja SDP:llä oli takanaan kahdet tappiolliset vaalit. Vuoden 1984 kunnallisvaaleissa puolue menetti 33 000 ääntä ja vuoden 1987 eduskuntavaaleissa 100 000 ääntä. Eduskuntavaaleissa SDP menetti kannatusta mm. SKDL:lle, Vihreille, Keskustapuolueelle ja Kokoomukselle. Suurin osa SDP:n tappiosta perustui kuitenkin siihen, että osa puolueen kannattajista ei vuoden 1987 eduskuntavaaleissa äänestänyt lainkaan (Paloheimo 1988a). SDP:n suurimpana ongelmana ei siis ollut muiden puolueiden imu vaan SDP:n kannattajien tyytymättömyys omaan puolueeseensa (Paloheimo 1988c). Eduskuntavaaleissa SDP:n tappiot olivat suurimpia nimenomaan puolueen perinteisillä vahvan kannatuksen alueilla. Lisäksi puolueella on jo 1970-luvulta alkaen ollut vaikeuksia saada kannatusta nuorison keskuudessa. Alle 35-vuotiaiden keskuudessa SDP:n kannatus on 20 %:n alapuolella (Taloustutkimus 1987).

Ennen eduskuntavaaleja SDP tutki jäsenistönä mielipiteitä mielipidetiedustelun avulla. Sen mukaan enin osa puolueen jäsenistä kannatti punamultayhteistyön jatkamista myös eduskuntavaalien jälkeen. Vaalien jälkeen maan hallituspohja kuitenkin muuttui. Keväällä 1987 nimitetty *Holkerin* hallitus on Suomen ensimmäinen enemmistöhallitus, jossa Keskustapuolue (Maalaisliitto) ei ole mukana. Jos tarkastellaan vain suuria puolueita, se on myös ensimmäinen avoin hallituskoalitio, jossa oppositioon jäävä puolue sijait-

see vasemmisto-oikeisto -lottuvuudella hallituspuolueiden välissä. Kaikki Suomen aikaisemmat hallituskoalitiot ovat olleet suljettuja koalitiota, joissa suuret oppositiopuolueet ovat jääneet koalition vasemmalle ja/tai oikealle puolelle.

Kesällä 1987 myös SDP:n puheenjohtaja ja puoluesihteerit vaihtuivat. Vaalitappion jälkeen *Sorsa* teki tilaa vetreille voimille ja *Liikanen* siirtyi hallitukseen. SDP:n uudelle johdolle puoluejohdon vaihtuminen ja maan hallituspohjan uudistaminen asetti suuria haasteita. Hallitukselta edellytettiin myönteisiä tuloksia, että uusi hallituspohja ehdittäisiin myydä jäsenistölle ennen seuraavia vaaleja.

Keväällä ja syksyllä 1988 mielipidetiedustelut kertoivat SDP:n kannatuksen olevan selvässä laskussa. Tällöin puolue aloitti sodan mielipidetiedusteluja vastaan. Se nosti vaaliteemoikseen mm. asuntotilanteen parantamisen ja ympäristön suojelun sekä puolusti Holkerin hallituksen esittämää verouudistusta ja työelämän uudistusta. Puheenjohtaja *Paasio* vetosi nukkuvien puolueeseen ja sanoi, että vain äänestämällä yhteiskunnan vähäosaiset voivat saada asioihinsa kohennusta.

SDP asetti vaaleihin toiseksi eniten valtuustoehdokkaita. Sen listoilla oli runsaat 13 500 ehdokasta. Edellisissä kunnallisvaaleissa puolueella oli yli 700 ehdokasta enemmän. Vain Suomen keskustaksi nimensä muuttaneella Keskustapuolueella oli näissä vaaleissa enemmän ehdokkaita

Taulu 1. Puolueiden äänimäärät vuoden 1988 kunnallisvaaleissa ja äänimäärän muutokset edellisiin vaaleihin verrattuna.

Puolue	Äänet 1988	Muutos 1984—88	Muutos 1987—88
SDP	663 570	-2 984	-31 761
KOK	600 822	-18 788	-65 414
KESK	553 956		46 496
LKP	29 493	38 935	1 669
SKDL	271 138		705
DEVA	66 873	-35 948	-55 308
RKP	139 070	1 205	-13 527
SMP	95 060	-47 405	-86 878
SKL	72 078	- 8 401	- 2 131
Vihreät	68 208	-13 199	-47 780
SEP	7 370	7 370	-27 730
POP	4 625	- 5 233	1 529
Muut	46 051	15 568	18 351

Lähdeaineistona on käytetty kunnallisvaalien 1988 äänten ennakkolaskennan tuloksia: YLeisradio, tietohallinto-osasto. 1988.

Taulu 2. Puolueiden kannatus ja kannatuksen muutos kunnallisvaaleissa 1988.

	Kannatus 1988 % hyväksy- tyistä äänistä	Kannatuksen muutos 1984—88 %-yksikköinä	Kannatuksen muutos 1987—88 %-yksikköinä
SDP	25.3	0.6	1.2
KOK	22.9	-0.1	-0.2
KESK	21.2	2.1	3.6
LKP	1.1		0.1
SKDL	10.4		1.0
DEVA	2.6	-0.1	-1.6
RKP	5.3	0.2	0.0
SMP	3.6	-1.7	-2.7
SKL	2.8	-0.2	0.2
Vihreät	2.6	-0.2	-1.4
SEP	0.3	0.3	-0.9
POP	0.2	-0.2	0.1
Muut	1.8	0.6	0.8

Lähde: Yleisradio, tietohallinto-osasto: Kunnallisvaalien 1988 ennakkolaskennan tulokset; SVT XXIX B: 7, Kunnallisvaalit 1984, Helsinki 1985; SVT XXIX A: 38, Kansanedustajain vaalit 1987, Helsinki 1987.

kuin SDP:llä. Perinteiseen tapaan sosialidemokraatit osallistuivat vaaleihin tekemättä vaaliliittoa muiden puolueiden kanssa.

Kunnallisvaaleissa SDP sai 663 500 ääntä (taulu 1). Edellisiin kunnallisvaaleihin verrattuna sen äänimäärä laski lähes 3 000 äänellä ja eduskuntavaaleihin verrattuna lähes 32 000 äänellä. Mut-

ta äänestysaktiivisuuden laskun seurauksena useimpien muidenkin puolueiden äänimäärät laskevat ja SDP:n osuus hyväksytyistä äänistä kasvoi 25.3 %:iin (taulu 2) ja puolue sai 29 valtuustopaikkaa enemmän kuin edellisissä kunnallisvaaleissa. Naisvaltuutettuja SDP:llä on suhteellisesti enemmän kuin muilla vasemmistopuolueilla (Suomen kunnallisliitto 1988).

Etelä-Suomen kaupungeissa ja maaseudulla SDP lisäsi absoluuttisestikin äänimääräänsä (taulu 3) omilla vahvan kannatuksen alueillaan. Helsingissä puolueen kannatus nousi 1.7 %-yksikköä edellisiin kunnallisvaaleihin verrattuna. Turun ja Porin läänissä ja Hämeen läänissä kannatus nousi yhden prosenttiyksikön. Niinpä puolue saatoi pitää vaalitulosta selvänä voittona.

Etelä-Suomessa SDP onnistui mobilisoimaan kannattajansa vaaliurnille paremmin kuin Väli- ja Pohjois-Suomessa. Väli- ja Pohjois-Suomessa SDP:n tappiot yhdistyvät nukkuvien puolueen kasvuun (taulut 4—7).

Tauluissa 4—7 SKL, SEP, POP ja sitoutumattomat on yhdistetty yhdeksi pienpuolueiden ja sitoutumattomien ryhmäksi (pienet). Etelä-Suomessa SDP:n voitot näyttävät yhdistyvän pienpuolueiden, sitoutumattomien ja SMP:n tappioihin, kaupungeissa myös SKDL:n ja DEVA:n tappioihin. Väli- ja Pohjois-Suomen kaupungeissa vihreät näyttävät hyötynneen SDP:n kustannuksella ja vastaavasti SDP näyttää hyötynneen SMP:n kustannuksella.

Taulukko 3. Puolueiden äänimäärien muutokset vuoden 1988 kunnallisvaaleissa edellisiin kunnallisvaaleihin verrattuna.

	Koko maa	Kaupungit		Maaseutu	
		Etelä-Suomi	Väli- ja Pohjois-Suomi	Etelä-Suomi	Väli- ja Pohjois-Suomi
SDP	- 2 984	3 478	-4 704	2 170	- 3 928
KOK	-18 788	- 3 593	-9 663	- 376	- 5 156
KESK + LKP	38 935	15 908	10 826	4 554	7 647
SKDL + DEVA	-35 948	-17 678	-6 140	-4 176	-7 954
RKP	1 205	434	- 479	436	814
SMP	-47 405	-20 862	-8 633	-7 289	-10 621
SKL	- 8 401	- 3 907	-1 724	-1 653	- 1 117
SEP	7 370	6 892	152	120	206
POP	- 5 233	- 4 504	- 127	- 156	- 446
Vihreät	-13 199	-14 414	1 353	- 428	290
Muut	15 568	10 729	1 880	1 930	1 029

Aineistona on käytetty kunnallisvaalien 1988 äänten ennakkolaskennan tuloksia. Etelä-Suomeen kuuluvat Helsingin, Uudenmaan, Turun eteläisen ja pohjoisen, Hämeen eteläisen ja pohjoisen sekä Kymen vaalipiirit. Väli- ja Pohjois-Suomeen kuuluvat Mikkelin, Pohjois-Karjalan, Kuopion, Keski-Suomen, Vaasan, Oulun ja Lapin vaalipiirit.

Taulu 4. Puolueiden kannatuksen muutoksen väliset korrelaatiot Etelä-Suomen kaupungeissa (N = 49).

	SDP	KOK	KESK + LKP	SKDL + DEVA	RKP	SMP	Vihreät	Pienet	Nukkuvat
SDP	1.00								
KOK	0.05	1.00							
KESK + LKP	0.15	-0.06	1.00						
SKDL + DEVA	-0.23	-0.03	0.11	1.00					
RKP	0.13	-0.21	0.11	0.04	1.00				
SMP	-0.20	-0.19	-0.27	0.02	-0.29	1.00			
Vihreät	-0.06	0.01	-0.15	-0.01	-0.46	0.06	1.00		
Pienet	-0.45	-0.11	-0.31	-0.28	0.08	-0.10	-0.16	1.00	
Nukkuvat	-0.14	-0.36	-0.22	-0.25	-0.06	0.02	-0.29	-0.11	1.00

Taulu 5. Puolueiden kannatuksen muutoksen väliset korrelaatiot Väli- ja Pohjois-Suomen kaupungeissa (N = 44).

	SDP	KOK	KESK + LKP	SKDL + DEVA	RKP	SMP	Vihreät	Pienet	Nukkuvat
SDP	1.00								
KOK	0.19	1.00							
KESK + LKP	0.01	-0.44	1.00						
SKDL + DEVA	-0.07	-0.08	-0.04	1.00					
RKP	0.01	-0.16	-0.14	-0.13	1.00				
SMP	-0.24	0.36	-0.28	-0.34	-0.12	1.00			
Vihreät	-0.31	-0.09	-0.27	-0.04	0.14	-0.10	1.00		
Pienet	-0.20	-0.29	-0.18	-0.30	0.05	-0.09	-0.06	1.00	
Nukkuvat	-0.53	-0.35	-0.10	0.04	0.03	-0.08	0.16	-0.12	1.00

Taulu 6. Puolueiden kannatuksen muutoksen väliset korrelaatiot Etelä-Suomen maaseudulla (N = 160).

	SDP	KOK	KESK + LKP	SKDL DEVA	RKP	SMP	Vihreät	Pienet	Nukkuvat
SDP	1.00								
KOK	0.12	1.00							
KESK + LKP	-0.08	-0.39	1.00						
SKDL + DEVA	-0.09	-0.02	0.03	1.00					
RKP	-0.09	0.01	-0.03	0.04	1.00				
SMP	-0.23	-0.17	-0.08	0.05	0.08	1.00			
Vihreät	-0.08	0.06	-0.06	-0.04	-0.15	0.08	1.00		
Pienet	-0.21	-0.20	-0.15	-0.34	-0.05	-0.18	-0.08	1.00	
Nukkuvat	-0.17	-0.24	-0.31	-0.27	-0.20	-0.19	-0.16	-0.11	1.00

Taulu 7. Puolueiden kannatuksen muutoksen väliset korrelaatiot Väli- ja Pohjois-Suomen maaseudulla (N = 191).

	SDP	KOK	KESK + LKP	SKDL DEVA	RKP	SMP	Vihreät	Pienet	Nukkuvat
SDP	1.00								
KOK	0.02	1.00							
KESK + LKP	-0.14	-0.43	1.00						
SKDL + DEVA	0.02	-0.16	0.13	1.00					
RKP	-0.07	-0.02	-0.03	0.02	1.00				
SMP	-0.06	0.06	-0.19	-0.18	0.06	1.00			
Vihreät	-0.00	-0.06	-0.11	-0.07	-0.00	0.07	1.00		
Pienet	-0.24	-0.07	-0.30	-0.40	-0.02	-0.22	-0.04	1.00	
Nukkuvat	-0.32	-0.12	-0.24	-0.23	-0.16	-0.23	-0.05	-0.02	1.00

Kokoomus

Kokoomus lähti kunnallisvaaleissa puolustamaan pitkäaikaista voittojen sarjaansa. Vuoden 1968 kunnallisvaaleista alkaen sen osuus äänistä oli kasvanut kaikissa kunnallisvaaleissa. Vuoden 1984 kunnallisvaaleissa puolueen absoluuttinen äänimäärä tosin laski 10 000:lla äänellä, mutta prosentteina laskien kannatus vielä vähän nousi. Myös eduskuntavaaleissa Kokoomuksen kannatus on yhtäjaksoisesti noussut vuoden 1975 vaaleista alkaen.

Kokoomuksen kannatus on Etelä-Suomessa noussut ikäänkuin luonnonvoimaisesti. Ammatirakenteen toimihenkilöistyminen ja Etelä-Suomen suhteellisen korkea elintaso on tarjonnut hyvän kaskualustan Kokoomuksen kannatukselle. Noin 60 % Kokoomuksen kannattajista on toimihenkilöitä tai johtavassa asemassa. Yli 140 000 markkaa vuodessa ansaitsevista yli 35 % kannattaa Kokoomusta (Taloustutkimus 1987).

Myös 1970- ja 1980-luvun yksilökeskeinen, markkinaorientoitunut aatteellinen ilmapiiri suosii Kokoomusta. Kokoomus onkin menestynyt hyvin nuorista keskuudessa. Alle 25 vuotiaista äänioikeutetuista lähes neljäsosa kannattaa nykyään Kokoomusta (Taloustutkimus 1987).

Vuoden 1987 eduskuntavaalien jälkeen Kokoomus nousi hallitukseen 21 vuotta jatkuneen oppositiokauden jälkeen. Tämä vaikutti puolueen poliittiseen kurssiin ennen kunnallisvaaleja. Hallituksessa Kokoomus linjautui sekä verouudistuksessa että työelämän uudistuksessa yllättävän selvästi palkansaajien puolueeksi. Puolue otti huomioon kannattajakuntansa ammattirakenteessa ajan mittaan tapahtuneet muutokset. Maanviljelijöiden ja yrittäjien osuus ammatissa toimivasta väestöstä ja äänestäjäkunnasta on vuosikymmenien mittaan tuntuvasti pienentynyt. Tämän seurauksena Kokoomus saa joukkokannatuksensa yhä enemmän palkansaajilta ja erityisesti toimihenkilöiltä.

Holkerin hallituksen nimittämisen jälkeen Keskustapuolueen oppositiopolitiikka suuntautui näkyvästi Kokoomusta vastaan. Keskustapuolue syytti hallitusta ja Kokoomusta maaseudun, maanviljelijöiden ja yrittäjien unohtamisesta. Myös työnantajakärjestöt vastustivat jyrkästi hallituksen valmistelemissä suunnitelmissa työsuhteturvan parantamiseksi ja yrityskauppoihin liittyvistä

neuvotteluelvoitteista. Työnantajat suhtautuivat epäluuloisesti myös hallituksen yrityksiin ryhtyä verottamaan tällä hetkellä verotuksen ulkopuolelle jääviä tuloja. Keskustelu uusista verolähteistä huolestutti myös metsänomistajia.

Kokoomuksen maanviljelijä-, yrittäjä- ja työnantajakannattajakunnassa oli levottomuutta jo ennen presidentinvaaleja. Presidentin valitsijamiesvaaleissa Keskustapuolue lisäsi kannatustaan mm. Kokoomuksen kustannuksella (Paloheimo 1988b).

Kunnallisvaalikampanjassa nousi selvästi esille Kokoomuksen asema hallituspuolueena. Puolue keskittyi Holkerin hallituksen puolustamiseen Keskustapuolueen syytöksiä vastaan. Lisäksi se liputti näkyvästi marginaaliveron alentamisen puolesta, kantoi huolta rakennusmaan ansiottomasta arvonnoususta ja rakennustoiminnan keskittyneisyydestä.

Kunnallispoliittiselta linjaltaan Kokoomus edustaa maltillista oikeistoa. Se ei vaadi hyvinvointivaltion purkamista eikä kuntien peruspalvelujen yksityistämistä. Kokoomus on poliittiselta linjaltaan keskustalaisempi kuin sen veljespuolueet Ruotsissa ja Norjassa. Kokoomus suhtautuu kuitenkin vasemmistoa myönteisemmin yksityiseen yritystoimintaan. Sen mielestä kunnat voivat aikaisempaa enemmän ostaa tuottamia palveluja yksityisiltä yrityksiltä.

Kokoomus keräsi vaaleissa listoilleen noin 11 500 valtuustoehdokasta. Edellisissä kunnallisvaaleissa ehdokkaita oli noin 200 vähemmän. Pohjois-Suomessa puolueella oli kuitenkin vaikeuksia täyttää ehdokaslistojaan ja pohjoisessa ehdokasmäärät jopa vähenivät. 23 kunnassa puolueella ei ollut lainkaan ehdokkaita. Monissa kunnissa Kokoomuksella oli vaaliliittoja poliittiseen keskustaan kuuluvien puolueiden kanssa.

Kunnallisvaaleissa Kokoomus sai 600 000 ääntä. Edellisiin kunnallisvaaleihin verrattuna sen kannatus laski lähes 19 000 äänellä ja eduskuntavaaleihin verrattuna yli 65 000 äänellä (taulu 1). Puolueen osuus hyväksytyistä äänistä säilyi lähes ennallaan (taulu 2). Valtuustopaikkoja puolue menetti 26. Naisvaltuutettuja Kokoomuksella on suhteellisesti enemmän kuin Suomen keskustalla, mutta vähemmän kuin SDP:llä (Suomen kunnallisliitto 1988).

Kokoomuksen kannatus on painottunut vahvasti etelään. Seitsemän eteläisimmän (eduskun-

ta)vaalipiirin alueella Kokoomuksen vaalipiiri-kohtainen kannatus vaihtelee 25:n ja 30:n prosentin välillä. Oulun ja Lapin laaneissa puolueen kannatus on vain 12—13 %. Kunnallisvaaleissa Kokoomuksen kannatuksen painopiste siirtyi edelleen hivenen etelämmäksi. Puolueen tappiot olivat pohjoisessa suurempia kuin etelässä (taulu 3). Viidessä eteläisessä vaalipiirissä Kokoomuksen osuus hyväksytyistä äänistä kasvoi edellisiin kunnallisvaaleihin verrattuna. Oulun läänissä sen kannatus laski 1.5 %-yksikköä ja Lapin läänissä yhden prosenttiyksikön.

Tauluissa 4—7 esitettävien muutoskorrelaatioiden perusteella Kokoomus menetti äänestäjiä nukkuvien puolueelle erityisesti kaupungeissa ja ehkä myös etelän maaseudulla. Tämä saattaa perustua mm. yrittäjien, työnantajien ja maanviljelijöiden tyytymättömyyteen Kokoomuksen viime aikoina harjoittamaa politiikkaa kohtaan. Suomen keskustan harjoittama oppositiopolitiikka näyttää niin ikään tuottaneen tulosta. Keskusta lisäsi kannatustaan Kokoomuksen kustannuksella erityisesti Väli- ja Pohjois-Suomessa ja myös etelän maaseudulla. Väli- ja Pohjois-Suomessa myös pienpuolueet ja sitoutumattomat ovat menestyneet hyvin niissä kunnissa, joissa Kokoomus kärsi tappioita.

Suomen keskusta

Ennen vuoden 1988 kunnallisvaaleja Keskustapuolue oli verkkaisesti lisännyt kannatustaan vuosien 1976, 1980 ja 1984 kunnallisvaaleissa. Samalla puolueen kannattajakunnan sosiaalinen tausta hitaasti muuttui. Puolue jatkoi muuttumistaan maanviljelijäväestön puolueesta maaseudun yleispuolueeksi. Tällä hetkellä sen kannattajakunnasta noin puolet on palkansaaajia ja vajaa 40 % on maanviljelijöitä. Kokoomuksen tapaan Keskustapuoluekin on nuorten keskuudessa suosituimpi kuin varttuneemman väen keskuudessa (Taloustutkimus 1987).

Vuoden 1987 eduskuntavaalien ja Holkerin hallituksen nimittämisen jälkeen Keskustapuolue omaksui nopeasti aktiivisen ja ärhäkän oppositiiorolin. Hallituspohja tarjosi hyvät edellytykset valtakunnalliselle oppositiopolitiikalle. Ennen kunnallisvaaleja puolue muutti nimensä Suomen keskustaksi ja hakeutui Liberaalisen internationaalien jäseneksi (Paloheimo 1988d). Vaaleihin se

lähti vahvasti valtakunnallisin tunnuksin. Se piti vaaleja kansanäänestyksenä, jossa kansalaiset ottavat kantaa maan hallituspohjaan, verotukseen, perusturvaan ja alueelliseen tasapainoon.

Moittimalla hallituksen rakennemuutospolitiikkaa ja nimittämällä hallitusta eteläsuomalaisen hallitukseksi Keskusta kilpaili sekä Kokoomuksen, SDP:n että SMP:n kanssa maaseutuäänestäjien ja varsinkin pohjoissuomalaisen äänistä.

Moittimalla hallituksen esityksiä verouudistukseksi ja työelämän uudistukseksi sekä julistautumalla Suomen suurimmaksi yrittäjäpuolueeksi Keskusta kilpaili Kokoomuksen kanssa työnantajien, yrittäjien ja maanviljelijöiden äänistä.

Vastustaessaan hallituksen suunnitelmia leikata Helsingin seudun kuntien valtionapuja kehitysaluekuntien eduksi puheenjohtaja Väyrynen yritti lisätä puolueensa kannatusta Helsingin seudulla, alueella, jossa sen kannatus on tähän asti ollut poikkeuksellisen alhainen. Helsingissä Keskustapuolueen kannatus on 1980-luvun vaaleissa ollut vain 2—3 prosenttiyksikön tasolla.

Kokoomus on Keskustan mielestä hallituksessa niin kokematon ja hallituskipeä, että se on kaikissa merkittävässä ratkaisussa alistunut SDP:n ylivaltaan. Heti ensimmäisenä hallitusvuotenaan Kokoomus oli hallituksessa hyväksynyt verotusta kiristävän budjettiesityksen. Oppositiossa Kokoomus oli yli 20 vuotta vaatinut verotuksen keventämistä.

Nyt Suomen keskusta on omaksunut Kokoomuksen aiemmin harrastaman oppositiiorolin: se vaatii julkisten palvelusten lisäämistä ja verotuksen keventämistä. Tämä taikurin hattutempu näyttää edelleenkin innostavan äänestäjäkuntaa.

Entiseen tapaan Suomen keskusta asetti vaaleihin enemmän ehdokkaita kuin mikään muu puolue. Sen listoilla oli noin 17 000 ehdokasta. Edellisissä vaaleissa Keskustapuolueella oli 16 500 ehdokasta, joista noin tuhat oli LKP:n asettamia.

Keskustapuolue on aina tehnyt paljon vaaliliittoja muiden porvarillisten, erityisesti poliittiseen keskustaan kuuluvien puolueiden kanssa. Nyt Suomen keskustan likeisin vaaliliittokumppani oli SKL, jonka kanssa Keskustalla oli 80 vaaliliittoa. LKP:n kanssa vaaliliittoja oli 30, RKP:n kanssa kymmenen, Kokoomuksen kanssa seitsemän, SMP:n kanssa kolme ja SEP:n kanssa yksi.

Keskustan taitava oppositiopolitiikka tuotti tuloksia. Kunnallisvaaleissa puolue sai 554 000 ääntä ja 21.2 % äänistä. Se sai yli 46 000 ääntä enemmän kuin vuoden 1987 eduskuntavaaleissa. Vertailu vuoden 1984 kunnallisvaaleihin on ongelmallisempi, koska LKP oli vuoden 1984 kunnallisvaaleissa sulautunut Keskustapuolueeseen, mutta taas irtaantunut siitä ennen vuoden 1988 kunnallisvaaleja. Joka tapauksessa Keskusta lisäsi tuntuvasti kannatustaan myös edellisiin kunnallisvaaleihin verrattuna ja nousi kiistatta kunnallisvaalien suurimmaksi voittajaksi.

Vaalit vahvistivat Keskustan asemaa kunnallispolitiikassa. Se sai yli 270 valtuustopaikka lisää. Puolue on suurin ryhmä yli 280:ssä valtuustossa ja sillä on enemmistöasema yli 100:ssä valtuustossa.

Keskusta menestyi hyvin maan kaikissa osissa. Se on ainoa puolue, joka lisäsi kannatustaan jokaisessa (eduskunta)vaalipiirissä. Eduskuntavaaleihin verrattuna sen kannatus nousi Keski-Suomen ja Oulun lääneissä yli kuusi prosenttiyksikköä ja kahdeksassa muussa vaalipiirissä yli kolme prosenttiyksikköä. Etelässä Keskustan voitot olivat absoluuttisesti suurempia, mutta suhteellisesti pienempiä. Uudenmaan ja Turun eteläisessä vaalipiirissä Keskustan kannatus lisääntyi alle kaksi prosenttiyksikköä.

Suomen keskustan hyvä vaalimenestys yhdistyy selvästi äänestysprosentin niukkaan laskuun (taulut 4—7). Keskusta onnistui hyvin mobilisoimaan perinteiset kannattajansa vaaliurnille.

Kaikkein eniten Keskustan voitoista näyttää kärsineen Kokoomus. Etelä-Suomen kaupunkija lukuun ottamatta Keskustan voitot yhdistyvät Kokoomuksen tappioihin. Etelä-Suomen kaupungeissa Kokoomus piti melko hyvin pintansa ja Kokoomukseen tyytymättömät siirtyivät pikemminkin nukkuvien puolueeseen.

Keskusta näyttää voittaneen myös SMP:n sekä pienpuolueiden ja sitoutumattomien kustannuksella. SMP:n tappiot yhdistyvät Keskustan voittoihin varsinkin monissa kaupungeissa.

SKDL ja DEVA

SKDL on vuoden 1976 jälkeen kärsinyt tappioita kaikissa kunnallis- ja eduskuntavaaleissa. Vuoden 1988 kunnallisvaaleissa kommunistien kah-tiajako oli täydellisesti muuttanut kansandemo-

kraattien vaaliasetelmat. SKDL ja SKP:n vähemmistöläisten perustama DEVA ottivat ensimmäisen kerran osaa vaaleihin erillisin vaaliliitoin. Tosin jo vuoden 1984 kunnallisvaaleissa oli joissakin kunnissa SKP:n vähemmistön perustamia kommunistien ja demokraattien yhteislistoja. Mutta toisaalta vuoden 1988 kunnallisvaaleissa oli paljon kuntia, joissa SKP:n vähemmistö ei lähtenyt vaaleihin omilla listoillaan vaan asetti ehdokkaansa SKDL:n listoille.

Presidentinvaaleista alkaen SKDL on alkanut kehittää uuden tyyppistä poliittista ohjelmaa. Jo presidentinvaaleissa *Kalevi Kivistön* ehdokkaaseen asettanut Liike 88 yritti esiintyä SKDL:ää avarammalla pohjalla. Sen tarkoituksena oli saada kannatusta SKP:n kummaltakin osapuolelta ja lisäksi mm. vihreiltä ja erilaisilta nykyiseen yhteiskuntaan tyytymättömiltä yleisdemokraateilta.

SKDL:n uusi puheenjohtaja *Reijo Käkälä* luotsasi puolueensa kunnallisvaaleihin Liike 88:lta omaksutuun vaikutteihin. Entisen punavärin rinnalle haluttiin maalaila myös vihreitä värisävyjä. Toki perinteiset punaiset teematkin olivat esillä: SKDL halusi saada asunto- ja tonttikeinottelijat aisoihin ja se kantoi erityisesti huolta pienen ihmisen asemasta suomalaisessa yhteiskunnassa.

SKDL:ää ja DEVA:a yhdisti vaaleissa kielteinen suhtautuminen sinipunaiseen hallitusyhteistyöhön. Kumpikin syytti sosialidemokraatteja vasemmistoyhteistyön hylkäämisestä.

SKDL:n listoilla oli kunnallisvaaleissa 8 000 ehdokasta ja DEVA:n listoilla 2 200 ehdokasta. DEVA osallistui vaaleihin omilla listoillaan vain 150 kunnassa.

SKDL:n listat saivat vaaleissa 271 000 ääntä ja DEVA:n listat vajaa 67 000 ääntä. Edellisiin kunnallisvaaleihin verrattuna SKDL:n ja DEVA:n yhteinen äänimäärä laski lähes 36 000:lla (taulu 1) ja valtuustopaikkojen määrä 150:llä. Vain SMP hävisi vaaleissa tätäkin enemmän. Lukumääräisesti suurimmat tappiot SKDL ja DEVA saivat Etelä-Suomen kaupungeissa (taulu 3). Ehdokasasettelun kirjavuuden takia on mahdollista saada yksityiskohtaista kuvaa siitä, miten SKP:n eri osapuolet ovat vaaleissa menestyneet. SKDL:n listojen osuus äänistä kasvoi eduskuntavaaleihin verrattuna yhdellä prosenttiyksiköllä, kun taas DEVA:n listojen osuus äänistä laski 1.6 prosenttiyksiköllä (taulu 2).

Vuoden 1987 eduskuntavaaleihin verrattuna

SKDL:n listojen osuus hyväksytyistä äänistä lissäntyi kaikissa vaaliipiireissä tai pysyi ainakin ennallaan. Lapin läänissä ja Hämeen pohjoisessa vaaliipiirissä SKDL:n osuus äänistä kasvoi noin neljä prosenttiyksikköä. Ainakin osa tästä kasvusta selittyy devalaisten ehdokkaiden mukanaololla SKDL:n listoilla. DEVA:n osuus äänistä taas laski kaikissa vaaliipiireissä eduskuntavaaleihin verrattuna, eniten Lapissa ja Hämeen pohjoisessa.

Vaikka kansandemokraattien ja kommunistien eri ryhmittymien todellisista voimasuhteista ei saadakaan tarkkaa kuvaa, näyttää DEVA:n kannatus joka tapauksessa olevan niin vähäistä, että puolueella on vakavia uskottavuusongelmia. Jo vaalijärjestelmämme sinällään suosii suuria puolueita pienten kustannuksella. Ilmapiirin muutos Neuvostoliiton kommunistisessa puolueessa ei myöskään anna DEVA:lle sellaista selkänöjää, jonka SKP:n vähemmistö on aikaisemmin saanut. Glasnostin ja perestroikan ilmapiirin voi pikemminkin olettaa antavan ilmaa SKDL:n siipien alle, tai ehkä Neuvostoliiton perestroika suosiikin Suomessa kokoomuslaista maailmankuvaa.

Kuten useimmat muutkin puolueet, myös SKDL ja DEVA ovat ilmeisesti menettäneet osan kannattajistaan nukkuvien puolueelle (taulukko 4—7). Monissa kunnissa pienpuolueiden ja sitoutumattomien hyvä menestys näyttää yhdistyvän SKDL:n ja DEVA:n tappioihin. Lisäksi useissa Etelä-Suomen kaupungeissa SKDL:n ja DEVA:n tappiot näyttävät yhdistyvän SDP:n hyvään vaalimenestykseen.

SMP

SMP eli 1980-luvun alkuvuosina historiansa toista suurtaan nousukautta. Rötösherrakampanja ja lupaukset poistaa työttömyys muutamassa kuukaudessa toivat SMP:lle vuoden 1983 eduskuntavaaleissa sen historian suurimman äänisaaliin. Puolue sai 289 000 ääntä ja lähes kymmenen prosenttia äänistä. Samalla puolue sai paljon uusia kannattajia Etelä-Suomen asutuskeskuksista. Suuri osa SMP:n tuolloin saamista uusista kannattajista oli nuoria työläisiä, jotka olivat tyytymättömiä vasemmistopuolueisiin. SMP:n nousu kertaantui heikentyneenä vuoden 1984 kunnallisvaaleissa, joissa puolue sai 142 000 ääntä ja 5.3 % äänistä.

Siirtyminen hallitukseen vuonna 1983 ja puolueen puheenjohtajan vaihtuminen muuttivat SMP:n poliittista ilmettä. Samalla SMP:lle tuli vaikeuksia ylläpitää entistä joukkokannatustaan. Siirtyminen hallituspuolueeksi laimensi SMP:n kuvaa valtaapitävien virheiden kritikoijana. Monet SMP:n äänestäjät pettyivät myös puolueen antamiin lupauksiin työttömyyden poistamisesta. Seurauksena oli murskatappio vuoden 1987 eduskuntavaaleissa. Puolue menetti yli 100 000 ääntä.

Keskustapuolueen oppositioasema vuoden 1987 eduskuntavaalien jälkeen teki SMP:n tilanteen vielä tukalammaksi. Puheenjohtaja Väyrynen esiintyi kesän 1987 jälkeen itse asiassa venämolaisemmin kuin Pekka Vennamo. Keskustapuolue kilpaili äänistä SMP:n kanssa SMP:n vanhojen teemojen avulla.

SMP:n kannatuksessa on viime vuosikymmeninä ollut suurempia nousuja ja laskuja kuin minkään muun puolueen kannatuksessa. Puolueen kannatuskehitykselle ovat olleet ominaisia suuret nousut ja nousujen jälkeiset jyrkät romahdukset. Sille on myös ollut ominaista äänien voimakas keskittyminen puolueen tunnetuille johtohenkilöille. Vuoden 1984 kunnallisvaaleissa Pekka Vennamo sai 50 % SMP:n Turussa saamista äänistä. Vuoden 1987 eduskuntavaaleissa Vennamo sai lähes 60 % SMP:n listoille Turun eteläisessä vaaliipiirissä annetuista äänistä. Jos SMP:n listoilla sitoutumattomana olleiden ehdokkaiden äänet jätetään pois laskuista, Vennamo sai eduskuntavaaleissa 2/3 puolueensa äänistä ko. vaaliipiirissä. Millään muulla puolueella kannatus ei ole yhtä paljon keskittynyt puolueen johtohenkilöille.

SMP:n ongelmana on kannattajakunnan suuri liikkuvuus ja alhainen puolueuskollisuus. Vuoden 1983 eduskuntavaaleissa ja vuoden 1984 kunnallisvaaleissa SMP sai etelän asutuskeskuksissa vasemmistopuolueilta runsaasti uusia nuoria työläisäänestäjiä. Mutta jo vuoden 1987 eduskuntavaaleissa SMP menetti kannatustaan useille puolueille. SMP:n tappioista hyötyivät Kokoomus, Keskustapuolue, SEP, Vihreät, SKL ja SDP (Paloheimo 1988a).

Vuoden 1988 kunnallisvaaleissa SMP ei onnistunut värväämään listoilleen yhtä paljon ehdokkaita kuin neljä vuotta sitten. Puolue asetti noin

4 000 ehdokasta. Neljä vuotta aiemmin ehdokkaita oli 5 600.

Kunnallisvaaleissa SMP:n äänimäärä putosi 95 000:een. Edellisiin kunnallisvaaleihin verrattuna äänimäärä putosi 47 000:lla ja eduskuntavaaleihin verrattuna 87 000:lla (taulu 1). Valtuusto paikkojen määrä väheni lähes 190:llä. Naisten osuus valtuutetuista on SMP:llä pienempi kuin millään muulla puolueella (Suomen kunnallisliitto 1988).

SMP:n kannatus laski maan kaikissa osissa. Etelä-Suomen kaupungeissa se menetti yli 20 000 ääntä. Puolue menetti nyt sen kannatuksen nousun, jonka se neljä vuotta sitten oli saanut etelän asutuskeskuksissa.

Muutoskorrelaatioiden perusteella (taulut 4—7) SMP:n tappiot ovat hyödyttäneet monia eri puolueita. SMP:n tappiot yhdistyvät mm. Suomen keskustan, vasemmistopuolueiden ja RKP:n voittoihin. Nukkuvien puolueeseen SMP:n kannattajia näyttää siirtyneen lähinnä Väli- ja Pohjois-Suomen maaseudulla.

Vihreät

Vihreä liike tuli mukaan poliittiseen elämään 1980-luvun alkuvuosina. Vuoden 1983 eduskuntavaaleissa vihreät saivat 1.6 % äänistä, vuoden 1984 kunnallisvaaleissa 2.8 % ja vuoden 1987 eduskuntavaaleissa 4.0 %. Mieliäpidetiedustelujen mukaan vihreiden kannatus kasvoi edelleen kesällä ja syksyllä 1987.

Vihreän liikkeen uskottavuutta häitäsivät kuitenkin sisäiset riidat. Liikkeen sisällä oli jyrkkiä erimielisyyksiä siitä, tulisiko sen organisoiua puolueeksi vai ei. »Michelsiläisten» mielestä organisoituminen puolueeksi murentaa liikkeen identiteetin elävänä kansanliikkeenä. »Weberiläisten» mielestä järjestynyt hierarkkinen organisaatio on tehokkaan toiminnan välttämätön edellytys. Lisäksi liikkeen sisällä oli suuntaerimielisyyksiä luonnonsuojelijoiden ja pehmeiden arvojen kannattajien välillä. Riitojen seurauksena maahan perustettiin ennen kunnallisvaaleja kaksi vihreää puoluetta, Vihreät r.p. ja Vihreä liitto r.p. Vihreät r.p. on organisaatiokysymyksissä weberiläinen ja asiakysymyksissä ekologinen. Vihreä liitto on organisaatiokysymyksissä michelsiläinen ja korostaa pehmeiden arvojen asemaa politiikassa.

Vaaleihin vihreät osallistuivat sekä valitsijayhdistysten perustamalla yhteislistoilla että puolueina. Pääosa vihreistä ehdokkaista oli asetettu yhteislistoille. Vihreä liitto asetti ehdokkaita 16 kunnassa ja Vihreät muutamassa kunnassa. Kahdessa kunnassa oli mukana myös kolmas vihertävä ryhmittymä Eläkkeensaajien ja vihreä yhteisvastuupuolue EVY. Vihreiden eri ryhmittymillä oli vaaleissa ehdokkaita noin sadassa kunnassa. Vuonna 1984 vihreillä oli ehdokkaita 67 kunnassa.

Vihreät menestyivät vaaleissa huomattavasti heikommin kuin mieliäpidetiedustelujen perusteella odotettiin. Vihreät saivat 2.6 %-yksikköä äänistä, vaikka mieliäpidetiedustelut kertoivat vihreiden kannatuksen olevan 5-6 %-yksikön tasolla. Vihreät kokivat suuria tappioita erityisesti Etelä-Suomen asutuskeskuksissa omilla vahvan kannatuksen alueillaan. Vihreiden äänimäärät laskivat eduskuntavaaleihin verrattuna erityisesti sellaisissa Etelä-Suomen kaupungeissa, joissa RKP, sosialidemokraatit ja nukkuvien puolue menestyivät hyvin.

Väli- ja Pohjois-Suomessa vihreät sen sijaan lisäsivät vähän kannatustaan useilla paikkakunnilla.

Kannatuksen laskusta huolimatta vihreiden valtuustopaikkamäärä säilyi melkein ennallaan. Vihreiden listoilta valituista valtuutetuista 48 % on naisia. Millään muulla puolueella naisten osuus valtuutetuista ei ole yhtä suuri (Suomen kunnallisliitto 1988).

Vihreiden ongelmana on heidän kannattajakuntansa suuri poliittinen liikkuvuus ja alhainen puolueuskollisuus. Vihreiden ja SMP:n kannattajat ovat vähemmän puolueuskollisia kuin minkään muiden puolueiden kannattajat (Taloustutkimus 1988). Kummassakin puolueessa liikkuvuus perustuu tyytymättömyyteen olemassaolevia poliittisia oloja kohtaan. Silti vihreiden ja SMP:n kannattajien välillä on paljon eroja. SMP:n äänestäjät keskittävät kannatuksensa näkyville karismaattisille johtajille. Puolueen identiteetti perustuu ratkaisevasti johtajien poliittisen linjan varaan, jolla toki täytyy olla kysyntää äänestäjien keskuudessa. Vihreiden kannattajat vierastavat poliittista johtajuutta. Kannattajien osallistuminen ja mielipiteet vaikuttavat näkyvästi liikkeen identiteetin muotoutumiseen.

Vihreiden kannattajat saattavat arvioida po-

liitikkojen toimintaa tulosvastuullisemmin kuin minkään muun puolueen kannattajat. Neljä vuotta sitten vihreät menestyivät erityisesti etelän asutuskeskuksissa. Nyt tappiot olivat suuria samoilla alueilla. Osa äänestäjistä ehti pettyä vihreiden toimintaan kuluneen nelivuotiskauden aikana.

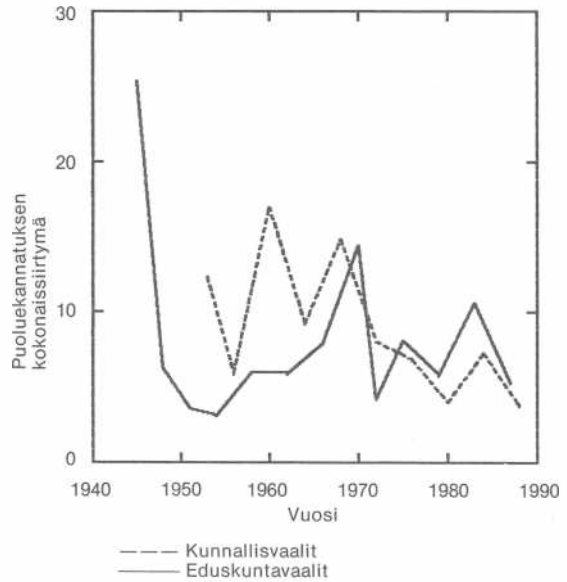
Puoluekannatuksen kokonaissiirtymä

Kaiken kaikkiaan puolueiden väliset kannatussiirtymät olivat vuoden 1988 kunnallisvaaleissa vaatimattomia. Tätä voidaan tarkastella ns. puoluekannatuksen kokonaissiirtymällä. Se kuvaa sitä, kuinka paljon vaaleissa voittaneiden puolueiden kannatus yhteensä lisääntyi prosenttiyksikköinä äänistä (Pedersen 1979 ja 1983). Puoluekannatuksen kokonaissiirtymä antaa jonkinlaista osviittaa siitä, kuinka suuri äänestäjäjoukko on vaaleissa vaihtanut puoluetta, mutta tämä luku ei kuitenkaan sellaisenaan kerro äänestäjien siirtymävirroista puolueesta toiseen. Vaikka puolueiden valtakunnalliset kannatussuhteet pysyivät muuttumattomina, on osa äänestäjistä silti voinut vaihtaa puoluekantaansa. Esim. SDP:n ja Kokoomuksen välillä on jo pitempään ollut havaittavissa hidasta ohimarssia. Kun SDP menettää osan kannatuksestaan Kokoomukselle ja Kokoomus taas SDP:lle, eivät siirtymät välttämättä muuta mitenkään puolueiden kokonaiskannatusta.

Kuvio 1 esittää puoluekannatuksen kokonaissiirtymää kunnallisvaaleissa vuodesta 1953 alkaen ja eduskuntavaaleissa vuodesta 1945 alkaen. Vuoden 1988 kunnallisvaaleissa puoluekannatuksen kokonaissiirtymä (3.8 %-yksikköä) oli pienempi kuin kertaakaan ennen koko tarkasteluajanjaksona. Kannatuksen kokonaissiirtymät näyttävät yleensäkin 1960-luvulla olleen suurempia kuin 1970- ja 1980-luvulla. Lähinnä tämä perustuu siihen, että porvarilliset puolueet lisäsivät 1960-luvun kunnallisvaaleissa kannatustaan sitoutumattomien kustannuksella. Mutta puoluekannatuksen kokonaissiirtymät näyttävät 1980-luvun kunnallisvaaleissa edelleen laskeneen. Kokonaissiirtymät ovat olleet kaikkein pienimpiä vuosien 1988 ja 1980 kunnallisvaaleissa.

Laskeva trendi puoluekannatuksen kokonaissiirtymässä voi perustua kahteen ilmiöön. Joko toisensa kumoavat, vastakkaisuuntaiset siirty-

Kuvio 1. Puoluekannatuksen kokonaissiirtymä kunnallisvaaleissa ja eduskuntavaaleissa vuosina 1945—1988.

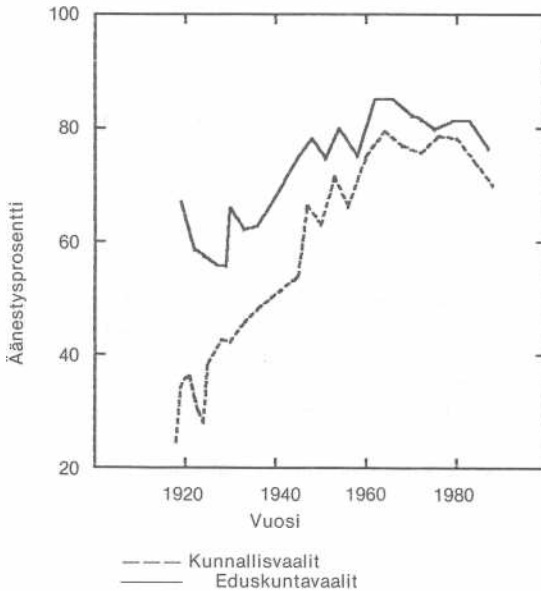

Puoluekannatuksen kokonaissiirtymä = vaaleissa voittaneiden puolueiden kannatuksen lisäys yhteensä prosenttiyksikköinä äänistä.

mävirrat ovat lisääntyneet tai sitten puoluetta vaihtavien äänestäjien osuus on todella vähenevässä. Jälkimmäinen havainto olisi vastoin sitä yleistä uskomusta, että äänestäjien poliittinen liikkuvuus on koko ajan lisääntymässä. Ehkä voidaankin esittää päinvastainen hypoteesi. Saattaahan olla, että äänestysaktiivisuuden laskiessa (ks. kuvio 2) nukkuvien puolueeseen siirtyy erityisesti niitä ihmisiä, jotka eivät samaistu mihinkään puolueeseen. Ne, jotka edelleen äänestävät, ovat ehkä kaikkein puolueuskollisimpia kansalaisia. Ainakin vuoden 1988 kunnallisvaalit näyttävät selvästi olleen puolueuskollisten kunnallisvaalit.

Mutta 1980-luvun puolueuskolliset eivät välttämättä samaistu puolueisiin yhtä mekaanisesti kuin 1950-luvun puolueuskolliset. Puolueuskollisetkin saattavat aikaisempaa enemmän palkita ja rangaista poliitikkoja vaihtamalla äänestämäänsä ehdokasta. Vuosien 1976, 1980 ja 1984 kunnallisvaaleissa noin 40 % valtuutetuista vaihtui. Ei ole olemassa pitempiäaikaisia laskelmia siitä, onko valtuustojen henkilövaihtuvuus lisääntymässä. Ainakin eduskuntavaaleissa kansane-

Kuvio 2. Äänestysprosentti kunnallisvaaleissa ja eduskuntavaaleissa vuosina 1918—1988.

dustajien vaihtuvuus on nykyään 1950- ja 1960-lukua suurempaa.

Lähteet

- Hoikka, Paavo: Uudet valtuustot. Teoksessa Christoffer Grönholm & Paavo Hoikka & Samuli Koivula & Matti Oksanen & Pertti Pesonen & Pentti Rönkkö (toim.): Kunnallisvaalit Suomen poliittisessa järjestelmässä. Kunnallispaino, Vantaa 1985.
- Paloheimo, Heikki (1988a): Eduskuntavaalien kannatussiirtymät. Viitekehys ja tulosten tulkintaa. *Politiikka* 1/1988.
- Paloheimo, Heikki (1988b): Vuoden 1988 presidentinvaalit. *Politiikka* 2/1988.
- Paloheimo, Heikki (1988c): Miksi Sdp:n kannatus laskee? *Helsingin Sanomat* 16. 6. 1988.
- Paloheimo, Heikki (1988d): Liberaaliset puolueet ja niiden kansainvälinen yhteistyö. *Turun Sanomat* 15. 8. 1988.
- Pedersen, Mogens (1979): The Dynamics of European Party Systems. *European Journal of Political Research* 1/1979.
- Pedersen, Mogens (1983): Changing Patterns of Electoral Volatility in European Party Systems, 1948—1977: Explorations in Explanation. Teoksessa Hans Daalder & Peter Mair (eds.): *Western European Party Systems. Continuity and Change*. SAGE Publications, Beverly Hills — London — New Delhi 1983.
- Suomen kunnallisliitto: Naisia 27 prosenttia valtuutetuista. *Tilastotiedote* 27. 10. 1988.
- SVT XXIX B: 7. Kunnallisvaalit 1984. Tilastokeskus, Helsinki 1985.
- SVT XXIX A: 38. Kansanedustajain vaalit 1987. Tilastokeskus, Helsinki 1987.
- Taloustutkimus Oy (1987): Eduskuntavaaleihin liittyviä tutkimustuloksia. 11. 3. 1987.
- Taloustutkimus Oy (1988): Kunnallisvaalit 1988. Kooste tutkimuksista. Oy Yleisradio Ab. Lokakuu 1988.
- Yleisradio, Tietohallinto-osasto: Kunnallisvaalien 1988 äänen ennakkolaskennan tulokset.